

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2011/10/kollai-istvan-nacionalizmus-es-etnocentrikus-gondolkodasmod-osszehasonlitasa-szlovak-magyar-viszonylatban-02-03-06/>

Kollai István

Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

A szlovák-magyar komparatív nacionalizmus-kutatások elé komoly akadályt gördít a történelmi múltból eredő feszültségek, problémák különbözősége, melyek egymással nehezen összehasonlíthatóak. Emiatt a „ki a nacionalistább?” kérdés szlovákok és magyarok között meddő vitákhoz vezet. Ideális megoldás lehet az érzelmileg telített és szubjektív témakör kikerülése, és a pusztán ismeretbővítés előtérbe helyezése: az egymással kapcsolatos ismeretek kölcsönös bővítése. A tanulmány a szomorú helyzet regisztrálásán túl ennek rendezésére tesz kísérletet.

Az interetnikus kapcsolatok rendezetlensége – mint az államközi feszültségek alapja

Az európai integráció kiteljesedésének tekinthető Európai Unió csatlakozás után két évvel látványosan megromlott a Magyarország és Szlovákia közti viszony. 2006 júniusában előrehozott választásokon magabiztosan győzött Robert Fico és az általa vezetett, magát szociáldemokratáknak aposztrofáló Smer-SD.¹ Fico azzal a Vladimír Mečiarral (HZDS) és Ján Slotával (SNS) kötött koalíciót, akik 1998-ig tartó kormányzásukkal kétes hírnevet szereztek maguknak nemcsak a magyar politikusok között, de az európai politikai színtéren is. Az utóbbi politikus, Ján Slota 2006. évi választások előtti éles magyarelles kirohanásai pedig komoly teret kaptak a magyar és szlovák médiában is.

Így nem csoda, hogy miután 2006 júniusában létrejött a Smer-SD – HZDS – SNS koalíció, feszült légkör uralta el a magyarok és szlovákok közti viszonyt. Ha élesen elválasztjuk egymástól a politika alrendszerét meghatározó „államközi kapcsolatokat” az élet többi területét (civil szférát, funkcionális jellegű határon átnyúló együttműködések, kisebbség-többség országban belüli viszonyát) meghatározó „interetnikus kapcsolatokról”, látható válik, hogy szlovák-magyar esetben az államközi kapcsolatok lehülése mögött az interetnikus kapcsolatok rendezetlensége áll. A szlovák-magyar interetnikus feszültségek komolyabbak, látványosabbak (voltak) mint az államközi jellegű feszültségek, és azt lehet mondani, hogy inkább az előbbiek indukálták az utóbbiakat.

A bizarr szlovák kormánykoalíció (melyet létrejötté előtt a szlovákiai média is „katasztrófa-koalícióként” emlegetett) megalakulása után szlovák és magyar részről is egymást sértő „videó-üzenetek” jelentek meg az interneten, vagy transzparens formájában a szlovák és magyar futballmeccseken. Ez az ironikusan szólva „népi diplomácia” vette át az irányítást a valódi diplomáciától: a sértett fél a vélhetően suhancok és bőrfejűek által küldött interetnikus „üzeneteket” a másik oldal általánosan elfogadott véleményének tekintette, a külügyi gárda pedig – főként szlovák részről – sokszor védte a mundér becsületét, és közben küszködött saját görcsös komplexusaival, előítéleteivel, és mindenekelőtt a másikkal szemben táplált bizalmatlansággal. Végül 2006. szeptember elejétől húzódik a „Malina Hedvig-ügy”, mely a magyar politikai napirendnek máig fontos témája.

Így az interetnikus viszonyok rendezetlensége látványosan átterjedt a diplomáciai szintre is, aminek kicsúcsosodása a visegrádi országok kormányfőinek Visegrád városában

Kollai István: Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

2006. őszén rendezett csúcstalálkozója volt, ahol Robert Fico és Gyurcsány Ferenc „nem tudott egymással mit kezdeni”, a sajtótájékoztatón nagy nyilvánosság előtt sikerült rossz hangulatú szópárbajt lefolytatni.²

De más jelek is arra utalnak, hogy a szlovák-magyar problematikában a szociológiai, szociálpszichológiai jellegű interetnikus kapcsolatok komolyabb szerepet játszanak, mint a politika logikája szerint működő államközi kapcsolatok. Volt ugyanis példa arra, hogy utóbbi rendezettsége mellett, a funkcionális jellegű államközi együttműködés sikere mellett váratlanul a felszínre törtek az interetnikus feszültségek. 2006-ban, még a kormányváltás előtt – amikor a szlovákiai magyar pártok a második legerősebb koalíciós partnerként vettek részt az ország kormányzásában – három magyarországi tanár töltött egy napot egy pozsonyi rendőrörs fogdájában, amiért diákjaiknak „illegális” idegenvezetést tartottak a hajdani koronázási dombon, Pozsony Óvárosában. Nem feltétlenül ennek a szerencsétlen afférnak a megtörténte volt negatív hatással a szlovák-magyar kapcsolatokra, hanem annak, ahogyan ezt az ügyet a szlovák (és a magyar) fél kezelte. A szlovák fél képtelen volt a korrekt bocsánatkérésre,³ ezt pedig a magyar fél pedig – logikus módon – a szlovák fél magatartását valamiféle általános szlovák „üzenetként” kezelte.

Ezzel dolgozatunk első tételéhez érkeztünk: a szlovák-magyar kapcsolatok tudatos vizsgálatában, elemzésében az egzakt racionalizmussal leírható „nemzeti érdek” és annak diplomáciai szinten történő képviselete mellett komoly és elsőrendű szerep jut az olyan sztereotípiáknak, ellenérzéseknek, melyek mögött etnocentrizmust vagy nacionalizmust – azaz szociálpszichológiai mozgatórugókat és a kollektív emlékezetben rejlő sérelmeket – fedezhetünk fel.⁴ Az interetnikus rendezetlenség állapota kevésbé megfogható, kevésbé konkrétan leírható, de éppen ezért mélyrehatóbb vizsgálatot is igényel.

Dolgozatom további részében a szlovák-magyar interetnikus feszültségek mögötti tényezőket vizsgálom meg összehasonlító jelleggel; az összehasonlítás alapját pedig egy eperjesi (Prešov, Kelet-Szlovákia) szlovák-magyar vitaesten lefolytatott rövid párbeszéd adja meg. E tanulmány szerzője a vitaesten, egy interkulturális projekt ismertetésén a következő kérdést kapta egy helyi szlovák fiatalembertől, aki az átlagosnál nyitottabbnak vagy legalábbis érdeklődőbbnek tekinthető, hiszen szabad estéjét magyarok előadásának hallgatására szánta: „vajon miért van az – kérdezte látható őszinteséggel – hogy a *magyarok ennyire nacionalisták?*”⁵ Ez a szlovák „helyzetfelismerés” a magyar meghívottakat megdöbbenetette. És láthatóan tőlünk, mint a szlovákokhoz érkező magyar előadótól is őszinte választ vártak e magyar rejtély megmagyarázására. Válaszként viszont a következő mondatot kapták: „*Budapesten, hasonlóan hangulatos borospincékben, mint ahol ez a beszélgetés is zajlik, ugyanezt kérdezik tőlem magyar barátaim: meg tudom-e magyarázni, vajon a szlovákok miért ennyire nacionalisták?*” A megjegyzés általános derűtséget okozott – ha már a magyarok *ennyire nacionalisták*, legalább humoros, ahogy a szlovákokról gondolkoznak. Szűklátókörűen, nacionalistán.

Ez a félperces párbeszéd az utóbbi három évben lefolytatott szlovák-magyar beszélgetések közül legélesebben mutatott rá arra, hogy a nacionalizmusok nehezen hasonlíthatóak össze egymással. A továbbiakban ezt az állítást kívánom lehetőleg minél tudományosabb módszertan segítségével körbejárni, bemutatva a magyar politikai gondolkodás szlovák köztudaton belüli megítélését, a szlovákok magyar-képét. E gondolkodás számos pontja a magyar köztudat számára ismeretlen, ahogy az azt részben tápláló szlovák kollektív emlékezet és szlovák auto-sztereotípiák sem közismertek a magyar közgondolkodásban.

A következőkben tehát végighaladunk a szlovákok magyar-képének legfontosabb elemein: a magyarságpolitika, a „határkérdés”, a magyar Trianon-folklor és a történelmi sérelmek szlovák megítélésén.⁶

Magyarságpolitika, szlovák szemmel

A szlovák közgondolkodás számára a magyarországi politikai erőknél a kisebbségi magyar közösségek iránti figyelme és önkéntes felelősségvállalása hiteltelen, mivel azt egyértelműen feleslegesnek tartják annak tudatában, hogy a szlovákiai magyarok helyzete – ahogy mondani szokás – átlagon felüli.⁷ Ez is tekinthető a szlovák auto-sztereotípiák egyik elemének, melynek alapját az adja, hogy szlovák megítélés szerint Szlovákia és korábban Csehszlovákia Trianon óta az összes komolyabb kisebbségvédelmi szerződést (a versailles-i szerződések részeként aláírt kisebbségi szerződést, az Európa Tanácshoz kapcsolható *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját*) elfogadja, betartja. Bár ez pusztán tényállítást szintjén fenntartásokkal igaz lehet, a mögöttes valóságtartalom vitatható, ugyanis e kompromisszumos és nem túl szigorú szerződések meglehetősen rugalmasak, és a gyakorlati intézkedés területén tág teret biztosítanak. Standardnak tehát nem tekinthetőek, mivel általában nem szabnak meg konkrét követelményeket.

Mindehhez hozzájárul a szlovák auto-sztereotípiának egy másik eleme, miszerint a dél-szlovákiai magyaroknak nincsenek komolyabb szocio-kulturális problémái. Sőt, erősen él a szlovák köztudatban az a mítosz, miszerint a szlovákok jogai szenvednek néha csorbát a magyar politikai gondolkodás belső nacionalizmusa miatt: tehát amiatt, hogy politikai ideológiai különbségektől függetlenül egy közös pártra (Magyar Koalíció Pártja – MKP) adják szavazatukat. Való igaz, hogy a szlovákiai magyarság politikai egységessége és relatíve nagyobb szavazási hajlandósága miatt az MKP a szlovák parlamentben a képviselői helyek 12-14 százalékát szerzi meg, így a dél-szlovákiai településeken számarányuknál nagyobb mértékben vannak jelen az önkormányzati testületekben. Ez konkrét esetben azt is jelentheti, hogy egy 30 százalékos szlovák lakta településen a szlovák lakosság közvetlen politikai képviselője nélkül maradhat. Ezt példázza a 2002. évi őszi regionális tanács (VÚC) választás eredménye is, amikor a 30 százalékos magyarok lakta Nyitra megyében a tanács helyek 55 százalékát – a szlovák politika nem kis ijedtségére – magyar képviselők szereztek meg.⁸

Úgy tűnik, a legtöbb auto- és hetero-sztereotípiát elsősorban nem mítoszok, folklórok, tévhitek és tények táplálják, hanem bizonyos információk hiánya. A szlovák közgondolkodásból általánosan hiányzik a szlovákiai magyarságot sújtó erős asszimilációnak a ténye. A szlovákiai magyarok száma 1991-ben még 567000 fő volt, 2001-re már 520000 főre csökkent – ez tíz év alatt nyolc százalékos csökkenés. Gazdasági és szociális téren is hátrányos a helyzetük: a felsőszintű oktatásban végzett magyarok aránya 4,5 százalék, az országos átlag eközben 7,9 százalék. Szlovákiában a munkanélküliség 10,4 százalékos szintje mellett a magyarok között ez a szám 13,2 százalék volt 2001-ben.⁹

Az etnikai alapú politizálás mögött az „átlagszlovák” számára nem látszik a magyarságot egy politikai táborba terelő szociális-gazdasági problémák, a kollektív jogok közös védelmének és kiharcolásának igénye. Így a szlovák közvéleménynek az a része, mely elítéli a Ján Slota által vezetett Szlovák Nemzeti Párt (Slovenská národná strana – SNS) etnikai alapú politizálását, hasonlóan antipatikusnak tartja a magyarság etnikai alapú politizálását. Egyébként a Slota-problematika teljes megértéséhez – tehát ahhoz, hogy sokszor a szlovák közélet jóindulatú semlegességgel nézi a pártpolitikában való jelenlétét, miközben elítéli a tetteit – a szlovák történelmi tudatot is figyelembe kell venni. Az SNS-t még 1871-ben alapították, sokáig az egyetlen szlovák pártként tevékenykedett – így sokan nemzeti rekvizitumként tekintenek magára a pártra.¹⁰ Vezetőjét pedig nem veszélyesnek, hanem komolytalannak tartják, minden rossz tulajdonságával együtt a „szlovák folklór” megtestesítőjeként tekintenek rá. (Összességében tehát nem úgy ítélik meg az SNS-t, mint

Kollai István: Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

ahogy a magyar közélet ítéli meg a szélsőjobb-radikális erőket, hanem ahogy utóbbi a kiscgazda-politikára tekintett annak 2001-es kimúlásáig.)

A szlovákiai magyar politika egyébként is komoly hitelességi politikával küzd: bár Bugár Béla népszerű a szlovákok körében is, egy tipikusnak mondható szlovák bon-mot szerint a hiteles magyar politikus Duray Miklós: ő az, aki ki is meri mondani, amire minden magyar gondol.¹¹

Határkérdés, szlovák szemmel

Egy felmérés szerint a szlovák közélet 70 százaléka „expanziós szándékokat” feltételez a magyarságról.¹² Ha nem is kerül pontosabb meghatározásra, hogy ki mit ért „expanziós szándékokon”, mindenképpen elgondolkodtatóan nagy arányról van szó, miközben mára lényegében teljesen eltűntek, marginalizálódtak a magyar politikai palettán belül azok az erők, melyek a nacionalizmusnak azt a jellegét képviselték, mely a szomszéd országokkal szembeni erőfölény, térnyerés fontosságát hangsúlyozta. Az „expanzív szándékoknak” e szlovák feltételezése egyfajta reakció a magyarok álláspontjára, miszerint a trianoni szlovák-magyar határok etnikai szempontból nem voltak igazságosak. És bár az utóbbi nyolcvan év (cseh)szlovák népszámlálásai is azt igazolták, hogy egy tömbben élő magyarság került Szlovákiába, a határ igazságosságának kérdése a szlovák oldalon más súllyal, más kontextusban és elvontabban jelenik meg. A szlovák szövegközlők például Dél-Szlovákia kapcsán a legtöbb esetben „etnikailag kevert területről” (*etnické zmiešané územie*) beszélnek; és a magyar demográfusokkal, történészekkel vagy például Bibó Istvánnal ellentétben neves szlovák történészek (Július Mésároš) vonják kétségbe azt, hogy a szlovák-magyar nyelvhatár 80-50 éve a közép-európai viszonyokhoz képest kivételesen egyértelmű volt, amely kacskaringóssága ellenére is nagyjából igazságos határ alapját képezhette volna.¹³

Ebben a szlovák álláspontban szerepet játszott a dualizmus-korabeli asszimilációs nemzetiségi politika emléke is, ami miatt a hivatalos magyarországi nemzetiségi adatokat a trianoni cseh-szlovák tárgyalódelegáció nem fogadta el relevánsnak. Kicsit az asszimilációhoz kapcsolódik az, ahogyan a korabeli és a mai szlovák megfigyelő elutasítja azt, hogy a népszavazás intézménye ideális és igazságos megoldás lett volna a határvonal kialakítására. Az akkori politikai elit is tisztában volt a felföldi szlovákok gyenge nemzeti identitásával; példaként hozható fel Vavro Šrobár (Szlovákia korabeli teljhatalmú minisztere), aki az amerikai szlovákoknak írt levelében arról panaszkodik: egy sor megyében nem találni egy hű szlovákot sem, akire szavazni lehetne, tele a megyei közélet magyarokkal és magyarókkal.¹⁴

Magyar részről kevésbé ismert szlovák érv a trianoni döntés igazságtartalmának igazolására annak feltételezése, hogy Magyarországon is többszázezer szlovák marad, akiket csak az asszimiláció és a nemzetiség-ellenes bürokrácia tett láthatatlanná a népszámlálások számára. A „400 ezer magyarországi szlovák” mítosza egészen az 1946-1947-es lakosságcsere egyezmény végrehajtásáig tart, amikor a csehszlovák toborzóbizottságok „csak” mintegy 70 ezer szlovákot tudnak rávenni a „hazatelepülésre”. Mindez nagy csalódást okozott a csehszlovák félnek.¹⁵ Mindenesetre máig homályosan továbbél a köztudatban az, hogy valaha komoly méretű szlovák nemzetiségi tömbök voltak Magyarországon, amelyek mára nagyrészt eltűntek – ellentétben a szlovákiai magyar közösségekkel.¹⁶

A magyarok Trianon-folklórja, szlovák szemmel

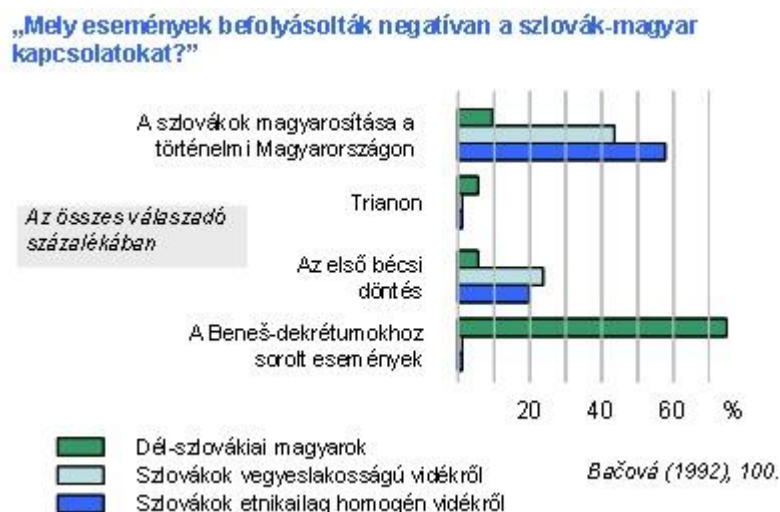
Tény, hogy létezik Magyarországon egyfajta „Trianon-folklór”. Tárgyi megjelenítései minden nap láthatóak: Nagy-Magyarországos matricák, pólók, kitűzők, melyek mindenképpen jelképezik a magyar „sorsüldözöttséget” – ezt valószínűleg jóval többen tudják magukénak, mint ahányan ezt kitűzőkkel és matricákkal kifejezik. Ezen a tág határon belül még sok minden más homályos vagy disztिंगvált életérzést is kifejezhet a „trianonos” jelképek használata, a legritkább esetben kell azonban kiforrott expanziós szándékot feltételezni. Ezzel szemben a szlovák fél logikus módon a magyar revíziós gondolat továbbélését, felélédését láthatja mindebben. Jellemző egy neves szlovák történész hozzászólása a kérdéshez, miszerint akkor lehet szó német-francia mintájú megbékélésről, ha Magyarország lemond birodalmi határaitól.¹⁷ De egy mai szlovák miniszterelnök-helyettes (civilben régész) Dušan Čaplovič is azt írja Anton Špiesz szlovák történész 2006-ban újra megjelentetett Szlovákia történetének utószavában (mely a könyv teljes terjedelmének negyedét teszi ki), hogy a magyarok a két világháború között a régi határok részleges vagy teljes megújításán álmodoztak, és álmodoznak ma is.¹⁸

Történelmi sérelmek, szlovák szemmel

Trianon emlegetése kapcsán egyébként szlovák részről gyakran a magyarok által elkövetett vélt és valós sérelmek kerülnek elő – nem egyértelmű logikai összefüggésben Trianonnal. Talán tudat alatt arra utalnak a sérelmi monológok, hogy a magyarok baklövésai-bűnei – kinek hogy tetszik – feljogosítanak a saját, szlovák igazságunk érvényesítésére, vagy hogy a magyarok hiteltelen vitapartnerek lennének ebben a kérdésben? A magyar köztudat nem igazán tudja, hogy a szlovákság milyen „magyar visszaéléseket” tart számon: általában az igen erőteljessé váló asszimilációs politikát (amely főleg az oktatásügyön keresztül érvényesült), és ehhez kapcsolódóan néhány emblematikus eseményt. Elsősorban az 1907-es csernovai „mészárlást”, amikor a tüntető falubeliekre leadott sortűzbe többen belehaltak – ma ennek évfordulója nemzeti gyásznap Szlovákiában.¹⁹

Ha megnézzük a szlovák szociológusok kilencvenes évek eleji munkái alapján készített grafikont, látható, hogy mennyire más eseményekhez kötik a szlovákok és a magyarok a kölcsönös viszony megromlását:

1. ábra: „Mely események befolyásolták negatívan a szlovák-magyar kapcsolatokat?”



Kollai István: Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

Míg a magyarok a dualizmus korának rossz szlovák emlékével nincsenek tisztában, addig a szlovákok sokszor a Benes-dekrétumokról és a hozzájuk sorolt eseményekről nem tudnak. Miroslav Kusý „*Itt élnek közöttünk*” című esszéjében szemléletesen mutatja be, hogy míg az első szlovák állam csehellenes kirohanásai, zsidókkal szembeni tettei és a németek 1945 utáni elűzése könnyen a szlovák kollektív emlékezet részévé vált, addig az 1945 utáni magyarellenes intézkedésekről sokan egyszerűen nem tudtak, és talán nem tudnak ma sem.²⁰ „*Szenvedélyesen vitáztunk a csehekkel való újfajta együttélésről, a holokausztról, a németkérdésről, de erről a magyar témáról – amennyire tudom – soha egyetlen szó sem esett akkoriban. A tanároktól sem hallottam róla.*”

Akkor tehát ki a nacionalistább?

Magyar beavatkozás a kisebbségi magyarok ürügyén Szlovákia életébe, atavisztikus etnikai alapú politizálás, a határkérdés folyamatos feszegetése, a trianoni rendezés nyílt elítélése – mindezt egy olyan néptől, amelyik, amikor csak tehette, megtámadott minket. A szlovák átlagember valahogy így összegezné a magyarokról, Magyarországról alkotott képét. Ehhez járul még hozzá a „magyar virtus” szlovák megítélése: a modern magyar történelem szlovák szemmel forradalmak és forrongások (1848, 1918, 1956) sora, miközben az egész nemzetet átfogó szlovák tömegmozgalom sosem létezett. Ilyen szemmel ítélik meg az utóbbi idők magyarországi politikai eseményeit is: azt, hogy százezres tömegek gyűlnek össze választási gyűléseken, vagy hogy „tankot lopnak a forradalmárok”, ahogy a SME című napilap főhíre kommentálta a 2006. októberi 23-i eseményeket. Végül a tanulmány elején idézett eperjesi fiatalemberrel párhuzamba lehet állítani a magyar-szlovák problematika iránt nagymértékben nyitott, „mítoszromboló” neves szlovák történészt, aki magánbeszélgetésen megjegyezte: a magyarok szlovákokénál nagyobb nacionalizmusának bizonyítéka, hogy az államalapításra emlékező tűzijátékra százezrek gyűlnek össze.²¹

Mindebből levonható egy pragmatikus konklúzió. A szlovák-magyar komparatív nacionalizmus-kutatások elé komoly akadályt gördít a történelmi múltból eredő feszültségek, problémák különbözősége, melyek egymással nehezen összehasonlíthatóak. Emiatt a „ki a nacionalistább?” kérdés a szlovákok és magyarok között meddő vitákhoz vezet. Ideális megoldás lehet az érzelmileg telített és szubjektív témakör kikerülése, és a pusztán ismeretbővítés előtérbe helyezése: az egymással kapcsolatos ismeretek kölcsönös bővítése.

Kollai István: Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

JEGYZETEK

1. A Smer-t a magyarországi, de sokszor a szlovákiai sajtó is inkább „baloldali-populista” pártként definiálja.
2. Ebből a szlovák média független elemzői szerint is Gyurcsány Ferenc került ki rosszul. A szlovák közvélemény unfairnek tekintette, hogy a magyar miniszterelnök – mint „vendéglátó” – a konferencia fő témájától eltérő ügyben megszólítja a szlovák miniszterelnököt, majd olyan értelmű mondatokkal zárja le a kettejük közti vitát, hogy jelen pillanatban ők ketten nem tudnak értelmesen miről beszélni. A szlovák diplomácia azóta is hangoztatja a teljes tárgyalási szándékot a maga részéről, amire saját olvasatukban csak a magyar fél ellenkezése miatt nem kerül sor. A nemzetközi diplomáciai szinten természetesen tisztában vannak azzal, hogy a kissé „karanténba” került Szlovákiának komoly eredmény lenne már önmagában egy szlovák-magyar találkozó ténye is; a magyar fél e szlovák sikerhez való hozzájárulást logikusan és jogosan feltételekhez köti.
3. Ennek fő oka az a magyarokkal szembeni komplexusból fakadó szlovák hozzáállás lehet, miszerint a történelem egészét nézve nem a szlovákoknak kellene a magyaroktól bocsánatot kérniük, hanem fordítva.
4. A nacionalizmusnak Ernest Gellner féle definícióját, az etnocentrizmusnak Csepeli György által adott meghatározását tartjuk irányadónak. Előbbit ld. BAYER József (1998): *A politikai gondolkodás története*. Osiris Kiadó, Budapest. 255. Az etnocentrikus gondolkodásmód „az az ideologikus gondolkodási rendszer, mely a világot elsődlegesen a saját csoport vonatkozásában írja le és értelmezi.” CSEPELI György (2002): *A nagyvilágon e kívül... Nemzeti tudat és érzésvilág Magyarországon 1970-2002*. József Kiadó, Budapest, 14-15.
5. „Prečo sú Maďari taký väčší nacionalisti?”
6. Jelen munka alapját a Terra Cognita Alapítvány által vezetett „Meghasadt Múlt” interkulturális projekt adja, melyet a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma és a Stredoeurópska nadácia finanszíroz. Lásd: www.tra.hu
7. „nadstandardná”
8. VÚC: „Vyssi územny celok”, azaz „nagyobb területi egység” – magyarul megye, Európai Unió besorolás szerint NUTS-III. szinten, tehát a magyarországi megyéknek megfelelően. Szlovákiában a jelentős decentralizációs folyamat eredményeképpen az államháztartás bevételeinek 30 százalékát ezen a szinten osztják el az országos választás útján létrejövő tanácsok és megyefőnökök irányításával.
9. *Magyarok Szlovákiában (1989-2004)* (2004). *Összefoglaló jelentés a rendszerváltástól az Európai Unió csatlakozásig*. Szerk.: FAZEKAS Péter, HUNČIK Péter. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó, Somorja-Dunaszerdahely. 181-182., 152., 154.
10. SZARKA László (1999): *Szlovák nemzeti fejlődés – magyar nemzetiségi politika, 1867-1918*. Kalligram – MKKI, Pozsony, 50-59.
11. Dušan Čaplovič szlovák miniszterelnök-helyettes megjegyzése. Szarka László (MTA Kisebbségkutató Intézet) személyes közlése.
12. CSEPELI György (2003): *Emberök vetése. A XXI. század szociálpszichológiai kihívásai*. József-Hiánypótló, Budapest, 59-60.
13. MÉSÁROŠ, Július: *Zložitě hľadanie pravdy o slovenských dejinách*. [A szlovák történelem igazságainak bonyolult keresése]. Slovenska akadémia vied [Szlovák Tudományos Akadémia], Bratislava, 2004. 196-220.
14. SZARKA (1999), 59-66.
15. VADKERTY Katalin (2002): *Tervek a nemzetiségi kérdés rendezésére Csehszlovákiában az 1938-1948-as években*. In: *Társadalom – tudomány. Tanulmányok a Mercurius Kutatócsoport műhelyéből*. Kalligram, Pozsony.
16. A két népcsoport sorsa nem összehasonlítható: a magyarországi szlovákok nem voltak a modern szlovák nemzetévtől és államépítési folyamat aktív résztvevői, így szlovák nemzetudatuk gyenge maradt, inkább lokál-patrióta jegyeket mutatott, és magyarországi állam-patriotizmussal erősen vegyült. A gyenge hazai nemzetiségi iskolarendszer mellett ez adta gyors asszimilációjuk alapját, illetve az, hogy 1947-1947 során a legöntudatosabb rétegek hagyták el a magyarországi közösségeket.
17. Milan Zemko, személyes megjegyzés (2006. november, a Szlovák Külügyi Társaság által szervezett beszélgetés Hamberger Judit részvételével)
18. ŠPIESZ, Anton (2006): *Ilustrované dejiny Slovenska*. Perfekt, Bratislava, 289.
19. A szlovák mítoszokról szlovák szemmel, ld. *Mýty naše slovenské*. Szerk.: KRAKOVIČ, Zostavili Eduard – MANNOVÁ, Elena – KRAKOVIČOVÁ, Eva (2005). AEP, Bratislava.
20. KUSÝ, Miroslav (2002): *A magyarkérdés Szlovákiában*. Kalligram, Pozsony, 199.
21. HOLEC, Roman, SAV Történettudományi Intézet.

Kollai István: Nacionalizmus és etnocentrikus gondolkodásmód összehasonlítása szlovák-magyar viszonylatban

IRODALOM

BAČOVÁ, Viera (1992): Vnímanie problémov možnosti ich riešenia v Slovensko-maďarských vzťahoch na Slovensku. In: *Slovensko-maďarské vzťahy v 20. storočí*. Zost. ZELENÁK, Peter. Bratislava, 99-106.

BOKEŠ, František (1945): *Vývin predstáv o slovenskom území v 19. storočí*. Matica slovenská.

CSEPELI György (2002): *A nagyvilágban e kívül... Nemzeti tudat és érzésvilág Magyarországon 1970-2002*. Józsvöveg kiadó, Budapest.

CSEPELI György (2003): *Emberek vetése. A XXI. század szociálpszichológiai kihívásai*. Józsvöveg-Hiánypótló, Budapest.

KUSÝ, Miroslav (2002): *A magyarkérdés Szlovákiában*. Kalligram, Pozsony.

Magyarok Szlovákiában (1989-2004) (2004). *Összefoglaló jelentés a rendszerváltástól az Európai Unió csatlakozásig*. Szerkesztette: FAZEKAS Péter – HUNČIK Péter. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó, Somorja-Dunaszerdahely.

MĚSÁROŠ, Július (2004): *Zložitě hľadanie pravdy o slovenských dejinách*. [A szlovák történelem igazságainak bonyolult keresése]. Slovenska akadémia vied [Szlovák Tudományos Akadémia], Bratislava.

Mýty naše slovenské (2005). KRAKOVIČ, Zostavili Eduard – MANNOVÁ, Elena – KRAKOVIČOVÁ, Eva. AEP, Bratislava.

ŠPIESZ, Anton (2005): *Ilustrované dejiny Slovenska*. Perfekt, Bratislava.

SZARKA László (1999): *Szlovák nemzeti fejlődés – magyar nemzetiségi politika, 1867-1918*. Kalligram – MKKI, Pozsony.

VADKERTY Katalin (2002): Tervek a nemzetiségi kérdés rendezésére Csehszlovákiában az 1938-1948-as években. In: *Társadalom – tudomány. Tanulmányok a Mercurius Kutatócsoport műhelyéből*. Kalligram, Pozsony.

ABSTRACT

Kollai, István

A Comparison of Nationalist and Ethnocentric Mentality in the Slovakian-Hungarian Relationship

The differences of tensions and problems – which themselves are difficult to compare – arising from the historical past pose a serious obstacle to comparative research on Slovakian-Hungarian nationalism. This leads to the fruitless debate between Slovaks and Hungarians over the question “Who is the most nationalist?”. The Ideal solution would be to avoid the subjective and emotion-filled topic and bring the pure expansion of knowledge to the fore: a mutual expansion of connected knowledge. In addition to assessing the sorry situation, this study makes an attempt to correct it.